

DÅB I DET NYE TESTAMENTE

**Uddrag af bogen
Baptism in the New Testament**

**ved
G.R. Beasley-Murray**

**På dansk ved
Judith og Flemming Boysen, 2005**

Forord

Dette værk er resultatet af en invitation til at give årlige forelæsninger i dr. W.T. Whitleys lektorats regi igennem det akademiske år 1959-60. De blev holdt i november 1959 i Regent's Park College, Oxford og i februar 1960 ved Bangor Baptist College ved University College, Bangor, North Wales.

Bogen er ment som et baptistbidrag til diskussionerne om dåben, der foregår over alt i den kristne verden. Men den må ikke give det indtryk, at tolkningen er karakteristisk for baptismen i almindelighed. På sin højde kan den siges at repræsentere den trend, som vinder indflydelse iblandt baptister i Europa. Jeg har bestræbt mig på at tolke bevismaterialet i Det Nye Testamente som kristen akademiker, hellere end som et medlem af en bestemt kristen trosbekendelse. Størstedelen af arbejdet kunne være skrevet af en skolastiker i hvilken som helst kristen forsamling, fordi den bibelske udlægning i stadig højere grad nægter at lade sig binde til konfessionelle begrænsninger. Af denne grund er kontroversen, med hensyn til barnedåb, blevet reserveret og henlagt til det sidste kapitel. Ikke mindst håber jeg at gøre medlemmer af andre kristne kirker i stand til en bedre forståelse for de vanskeligheder, som baptister føler i det emne, der adskiller dem fra deres andre trosfæller.

Kapitel 1

DEN KRISTNE DÅBS FORHISTORIE

Renselsesceremonier i Det Gamle Testamente

I Det Gamle Testamente er renselsespåbud forbundet med ofringer i gudstjenesten, ingen har illusioner om, at ofringer til guddommen først opstod blandt det jødiske folk, men hos mange folkeslag går længere tilbage i tiden. Således praktiseredes også rituelle renselser i vand blandt ægyptere og semitter før Abrahams tid (2000 f.Kr.). Men dér giver det sig udtryk i tro på vandets overnaturlige egenskaber, og man må se i øjnene, at Israel gennem historien lod sig påvirke på trods af profeternes advarsler. Overtroen uddøde ikke, ej heller i de første, kristne kirker, og har varet ved til den dag i dag under mere eller mindre forfinede former. Selv om dåben har historiske paralleller i hedensk praksis, må det ikke gøre os blinde for forskellen mellem et fortidigt, semitisk renselsesritual i Kaldæa og Israels ypperstepræsts renselsesbad i templet på forsoningsdagen, publikanernes og syndernes respons til Johannes Døberens opfordring til omvendelse og dåb i Jordan samt den kristne bekendelse ved identificeringen med Kristus og hans frelsegerning og verdens genfødsel.

Når man indser begrænsningen i et introduktionsstudie, må vi overse nogle fundamentalistiske idéer, der ligger til grund for de tidlige, ritualrenselsers eksistens og udvikling. Sammenfattet kan man sige, at de hovedsageligt er troen på, at bestemte vandløb og særlige, hellige kilder og elve kan gennemstrømmes af en guddommelig kraft, så de bliver, som nogle udtrykte det, "levende organismer af dæmonisk liv", i stand til at formidle deres kraft til mennesker og ting, der gennemsyres af dem. Men også faren forbundet med berøring af guddommen, i betragtning af den kraft af guddommelighed, som kan tilintetgøre det uværdige menneske; den komplementære fare for kontakt med dæmoniske kræfter, særligt på tidspunktet, hvor mennesket er særdeles udsat for deres påvirkning, frem for alt i situationer forbundet med sygdom og død. Det kræver ikke megen overvejelse for at indse, at alle disse koncepter kan tolkes på forskellige niveauer, lige fra ekstrem primitiv materialisme til svimlende højder i sublimerede religioner. Det Gamle Testamente giver glimt af betydelig variation mellem det ekstreme. Vi skal kort betragte hver af disse efter tur.

Der er god grund til at tro, at vandets effektivitet, i alt religiøst, oprindeligt blev opfattet på en yderst realistisk måde og var forbundet med ærbødighed for de guddomme, der residerede i vandet. Den boblende energi i vandstrømmen og den forfriskende, for ikke at sige livgivende, egenskab i en kilde tolkes som tegn på mystiske kræfter hos de aktive tilstedeværende ånder. Hellige brønde er blandt de ældste formål for ærbødighed hos alle semitter, både jøder og arabere, som tillagde dem helbredende egenskaber. Forskellige myter peger på forestillingen om, at vandene indeholdt guddommenes blod, efter som blodet generelt ansås for at være selve livets grundprincip. Ved en enkel transaktion blev gudens livskraft, hvis den var død i vandet, overført til vandstrømmens fisk, som, hvis et menneske spiste dem, kunne dræbe det eller forvandle det til en slange, drage eller lignende. Forskellen er ikke vigtig. Det er let at forstå tankens fremadskriden, som passerede fra ærbødighed for vandstrømmene til forestillingen om, at badet var en hyldest til de guddommelige ånder, der residerede i dem og der fra til at tro, at vandløb kunne

overføre "velsginelse" – guddommelig energi, som kunne frigøre påvirkning af dæmoniske kræfter ved sygdom og således helbrede ved gudens beskyttelse.

Naturligvis er disse forestillinger karakteristiske blandt animistiske religioner, men hører ikke hjemme i Det Gamle Testaments religion med Loven og profeterne. Eller rettere sagt, de burde ikke have nogen plads i en sådan tro, faktisk er det den slags forestillinger, der er sejlvædede, og de kommer til udtryk på uendelig mange måder og steder, ikke kun i Det Gamle Testamente, men også i den kristne kirke. Hvad, der forbavser, er, at de på ny dukker op under andre former, selv da den mest restriktive monoteisme rådede. Engelen i dammen i Betesda (Joh. 5, 4) er et eksempel. Tertullian kom, uden at vide det, til at forbinde dåbens frelsende vands effekt sammen med direkte animisme. Disse primitive idéer levede videre og fortsatte med at udøve stærk indflydelse på den kristne kirke; de kræver at blive taget i betragtning, når man undersøger tankeudviklingen om dåben i den kristne kirke.

Primitive forestillinger om hellighed repræsenteret i begrebet kraft, med forfærdelige følger, som elektriciteten der kan konsumere et menneske, som umiddelbart kommer i kontakt med for meget af den. Overbevisningen om, at ting og personer, der kommer i berøring med guddommen, bliver ramt af denne farlige kraft, er roden til idéen om "tabuet", et begreb der bruges om ting, der ikke må berøres, fordi det er associeret med en gud. Dette koncept er relateret til den frygt, mennesker føler for det overnaturlige, og det kan blive grundlaget for den ærbødighed for Gud, der er uundværlig for sand tilbedelse. Måske ses det tydeligste eksempel på Guds frygtindgydende, hellige magt i redegørelsen af forberedelserne til Lovgivningen på Sinaj. (2 Mos, 19). Moses bliver tilsagt: "... Stig ned og indskærp Folket, at de ikke må trænge sig frem til Herren for at se Ham, at der ikke skal ske et stort Mandefald iblandt dem. Selv Præsterne, som ellers træder frem for Herren, skal hellige sig for at ikke Herren skal tynde ud i deres Rækker." (v. 21-22). På trods af deres forudgående indvielse og tvætning af deres klæder (v. 19) tillades folket ikke at komme for nær, og selv præsterne advares om, at de skal omkomme, hvis de kommer for tæt på hans herlighed. 3 Mosebog giver udtryk for en roligere atmosfære omkring lovgivningen, men alligevel beskriver forberedelserne til Forsoningsdagen en tilsvarende, grundlæggende holdning. Aron må "ikke til enhver Tid gå ind i Helligdommen inden for Forhænge foran Sonebækket på Arken, ellers skal han dø, thi jeg kommer til syne i Skyen over Sonebækket." (3 Mos 16, 2). Når han nærmer sig på den udsatte dag, "skal han bade sit Legeme i vand", før han iføre sig dem." (de hellige Klæder) (v. 4).

Hvis mennesker må tage forholdsregler for at nærme sig guddommen, kræver de at blive beskyttet mod onde kræfter, der til hver en tid, der er gunstig for dem, er rede til at udøve ondskabsfuldhed. Sådanne tilfælde centrerer sig særligt om processerne ved fødsel, sygdom og død. Her gælder det renselseslove for ordinære mennesker, altså adskilte fra præster og formål forbundet med de hellige handlinger. I 3 Mos, 15 og 4 Mos 5, 19, 1 skal de, som har været i kontakt med spedalske, urenheder i forbindelse med kønsdriften, med døde mennesker eller dyr, rense sig for at være rene, som der står: "... I skal være hellige, thi jeg er hellig." (3 Mos, 11, 45; 1 Pet. 1, 16).

Når vi betragter renselseslovene i Det Gamle Testamente, må vi huske, at vi så betræder et område af eksklusiv monoteisme, hvor den dominerende indflydelse, som mennesket er åben for, er Guds Ånd.

3 Mosebog repræsenterer en stærk tendens til legalisering, den peger hen på noget mere: Den åndelige dybde i forestillingen om renselse, som er relateret til både forsoning og moralsk fornyelse. Hensigten med bogen var ikke kun at sikre rituel renhed alene, ej heller lydighed som et religiøst princip, endnu mindre etisk renhed adskilt fra de andre to, men at sikre alle tre tilsammen.

Vi har været optaget af at sætte renselserne blandt Israels love i lyset af deres oprindelse i primitive religioner, men det er allerede blevet indlysende, at de i Det Gamle Testamente er blevet integreret i et gudsforhold af en anden slags., Det bør ikke forbigås ubemærket, at den betydningsfulde forventning af guddommelig renselse i de sidste dage, ”Jeg vil hente Eder fra Folkene, samle Eder fra alle Lande og bringe Eder til Eders Land. Da stænker jeg rent Vand på Eder, så I bliver rene; jeg renser Eder for al Eders Urenhed og alle Eders Afgudsbilleder.” (Ez. 36, 25), kommer fra en profet – præst, der forener åndelig renselse med ceremoniel renhed. Denne fuldstændige renselse i et én-gang-for-alle renselsesbad er i Det Gamle Testamente kun kendt som et håb om de sidste dage, men håbet er signifikant: Profeterne ser frem mod ”hin Dag, hvor en Kilde skal vælde frem for Davids Hus og Jerusalems Indbyggere mod Synd og Urenhed.” (Zak. 13, 1), og når han ”stænker rent Vand” på sit Folk og indgyder dem en ny Ånd (Ez. 36, 25), og når han vil lutre sit Folk med Ild og Sæbelud (Mal. 3, 1 f). Indtil den tid skulle israelitterne, ifølge Det Gamle Testamente, fortsætte deres offergudstjenester og lade sig rense, som foreskrevet i Loven, og vente på den lutring, som kun Den Nye Pagts tidsalder kan give.

Jødiske Døbere og Qumran-samfundet

Hvordan det opstod, er noget uklart. Men der er grund til at antage, at det skete samtidigt med Chasidim-bevægelsens indflydelse, der stræbte efter at leve i strikt overholdelse af Lovens krav, fra hvem farisæerne senere udvikledes i midten af 2. århundrede f.Kr. Dette udsprang af en oprigtig længsel efter kroppens og sjælens renhed, og man førte Det Gamle Testaments eskatologiske forventninger videre. Det antages, at denne gruppe senere udviklede sig til essæerne, som havde affilierede samfund rundt om i Israels byer, og som startede en livsstil, der blev populær inden for jødedommen. Det fortsatte i århundreder blandt sekterne i Jordandalen, der alle var jødiske.

Takket være Dødehavsrullerne ejer vi nu første hånds vidnesbyrd fra en af de mest indflydelsesrige, jødiske døbergrupper. Der synes at være mere grund til for end imod antagelsen af, at Qumran-samfundet var nært beslægtet med essæerne eller snarere forløberen til dem, som historikerne Josephus, Philo og Plini etc. omtaler. Valget af det øde og ubeboede område omkring den nordlige del af det Døde Hav for samfundets hovedsagelige befolkning er måske ikke forbundet med dets forholdsvise nærhed til Jordan; et er dog sikkert, at de senere døbende grupper valgte Jordandalen som tilgang for vandets skyld og antagelig også på grund af Jordans hellige karakter; ud fra kortet over Qumran at dømme må der have været over 10 km til floden.

Disse ”pagtoverholdere” var gået ud i ørkenen, som det gamle Israel gjorde ved udvandringen fra Ægypten, men nu med den hensigt at gå ind i den i de sidste dages Nye Pagt (Jer. 31, 31) og i forberedelsen til Guds Riges komme. De såkaldte, som E.M. Cross i

sin bog *The Ancient Library of Qumran, London 1857*, ss 56, 180 udtrykte det ”præstelige apokalyptikere”, efterfølgere af ”eskatologisk asketisme”.

Her må vi påminde os selv om det faktum, som ofte er blevet betonet, at medlemmerne af denne sekt havde en klar forståelse af begrænsningen i disse renselsesbade. De vidste, at disse i sig selv ikke kunne skænke dem den moralske renhed, de søgte. I deres Disciplinmanual fastslås, at ”Ingen skal gå ned i vandet for at opnå hellige mænds renhed. For mennesket kan ikke blive rensset, med mindre de angrer deres onde”. Kun gennem Helligånden kan det opnå fællesskab med Guds sandhed og blive rensset for al syndighed, står der i manualens 2. og 3. kapitler.

Det er bemærkelsesværdigt, i hvilken udstrækning sekterne lykkedes i fastholdelsen af betoningen om, at rituel renselse og moral var uadskillelige. Og alligevel er der ikke et eneste træk i Johannes dåb, der giver den fjerneste anledning til at forbinde den med Qumran ritualen, som om det skulle have sin oprindelse derfra.

Hyppigheden i gentagelserne af renselsesbadene burde have advaret os mod en sådan konklusion. I særdeleshed, som Josephus giver det indtryk af, at essæernes bade ikke kun blev taget en gang om dagen, men, som det almindeligt antages, mindst tre gange dagligt: efter tarmtømning samt før middags- og aftensmaden. En sådan hyppighed af rituel afvaskning står i stærk kontrast til det en-gang-for-alle ritual i den kristne dåb.

På den anden side er det essentielt, at vi ikke undervurderer disse renselsesbades ægte sakramentale natur. I betragtning af det første renselsesbad, som en novice tog del i, og dets karakter af formel optagelse, må dette betones.

Ud fra Josephus er det tydeligt, at på hans tid praktiserede essæerne specielle renselsesritualer med en speciel sakramental betydning. Så historisk set er der en bro mellem Qumran og Johannes Døberen, og det har mere end et spor. For ”pagtoverholderne” og Johannes gjaldt det: Enden er nær, det kræver drastisk, moralsk forberedelse; og renselsesrituel adskillelse fra tempeltjenesten, forbundet med nødvendig anger og derfor berettiget til sammenligning. Men ved hvert tilfælde er Johannes mere radikal i sin lære og mere profetisk autoritær; men pagtholderne forberedte Herrens Vej, bedre end de vidste, ved at berede vejen for hans forløber.

Jødisk Proselytdåb

Vor altafgørende interesse i dette kapitel er at undersøge jødisk *antecedens* til kristen dåb. Spørgsmålet om jødisk proselytdåb var historisk antecedent til Johannes Døberens og Jesus frelsegerning, og hvis den var, i hvilken udstrækning influerede den da det kristne ritual, det er overordentligt svært at besvare med nogen grad af sikkerhed. Emnet er mere indviklet, end man generelt vil indrømme. Hvorimod den førkristne oprindelse til proselytdåb af majoriteten af forskere anses for at være aksiomatisk, viser to af de bedst kendte værker, viet til undersøgelsen af dåb blandt jøder og jødiske sekter, en markant forsigtighed på dette punkt og en tilbøjelighed til at minimere omfanget af den praksis, proselytdåben udøvede i første halvdel af 1. århundrede e.Kr.

Min vurdering er, at en frisk undersøgelse er nødvendig for at bringe alle disse emner frem i lyset af vor nye viden fra jødiske kilder, indbefattet dem fra Qumran og af kristen oprindelse. I denne diskussion kan jeg pege på nogle af de kontroversielle emner og fremføre nogle få, forsigtige forslag. Deres forlydende er jeg dog langt fra sikker på. Før jeg overvejer bevismaterialet, vil jeg stille et præliminært spørgsmål: Hvis proselytdåben var en universel accepteret foreteelse i jødedommen før den kristne æra, hvordan forklarer vi så det faktum, at der ikke er et eneste klart vidnesbyrd i de førkristne værker og en fuldstændig mangel på omtale hos Philos, Josephus og i de bibelske tekster, særligt i Det Nye Testamente? Tavsheden blandt disse autoriteter er så meget mere uventet, når man genkalder sig, hvor interesseret de alle var i relationerne mellem jøder og hedninger. Det er sandt, at mange skolastikere benægter nogen signifikans i dette fænomen.

Det er ligeledes forbavsende, at evangelierne, på trods af deres interesse for Johannes dåb, jødernes rituelle bade og den kristne dåb, alligevel forbigår proselytdåben i tavshed, som også Apostlenes Gerninger og Paulus breve, selv om debatten vedrørende hedningekristnes omskæring fortsatte over en lang periode.

Hvis vi vender os til de positive vidnesbyrd om en tidlig indstiftelse af proselytdåben, var, ifølge Schurers bedømmelse, en enkel observation tilstrækkelig for at skrinlægge alle modsigelser: En hedning, som ikke fulgte de levitiske forskrifter med hensyn til renhed, var dermed uren og kunne ikke blive optaget i en jødisk forsamling uden et tebilah, et rituelt renselsesbad. Denne generelle betragtelse er i sig selv konkluderende, og der er ingen grund til at lægge mere vægt på individuelle vidnesbyrd. De fleste forfattere i emnet udtrykker sig på samme måde. I realiteten er der to separate spørgsmål, nemlig arten af hedensk urenhed, og måden hvormed den blev fjernet. Uheldigvis er spørgsmålet langt fra afklaret.

De første utvivlsomme referencer til proselytdåben hører til 1. århundrede e.Kr. Når muligheden, hvis ikke sandsynligheden, for, at jødisk proselytdåb praktiseredes, da de første kristne menigheder begyndte at gøre deres budskab kendt og brugte deres egen dåb, opstår spørgsmålet om, hvorvidt det jødiske ritual udøvede en dominant indflydelse på det kristne. Her taler visse skolastikere med eftertryk og bestemthed: Både den kristne dåbs form og teologi afhænger af den jødiske proselytdåb. *Dåbsterminologien* i Det Nye Testamente anses for at stamme fra proselytdåben. Dåbsritualet i de første, kristne menigheder følger det samme mønster som i proselytdåben. Regulativet, for hvilket vand der skulle bruges i dåben, er helt klart taget fra jødedommen. Det samme gælder nødvendigheden af, at kvinder lod deres hår folde ud og fjernede deres dragter før dåben; dette afspejler den jødiske ordinans formet således for at sikre, at den døbttes legeme blev fuldstændigt nedsænket i vandet. Dåbsteologien i Det Nye Testamente anses for at have sin oprindelse i den jødiske forståelse af proselytdåben. Begrebet om at dø og genopstå i dåben synes at reflektere den rabbinske talemåde: "Den, som adskiller sig selv ved omskærelsen, er som en, der adskiller sig selv fra graven." Dette antages at være kilden til Paulus lære om dåben i Rom, 6, 1 f. Yderligere siges der i en rabbinsk diskussion om lovformelige ægteskaber: "Den, der er blevet en proselyt, er som et nyfødt barn"; også dette anses for at være kilden til Det Nye Testaments lære om at fødes på ny. Daube pointerer, at i majoriteten af konvertering til jødedommen, hvilke var kvinder, blev denne fødsel på ny effektueret af dåben alene. Dåbsterminologien i Det Nye Testamente har generelt ingen særlig antecedens.

Paralleller mellem den kristne dåb i de første menigheder og vedtagelsen af proselytdåben er utvivlsom, men to observationer må gøres i forbindelse med dem. For det første reflekterede rammen om proselytdåben i sig selv den grundlæggende procedure i de jødiske renselsesbade generelt; det vil sige det, det drejede sig om, *mængden* af vand som foreskrevet for selve badet, og hvad slags vand der skulle bruges ("levende" om muligt, koldt snarere end varmt etc.) var universelt, ligeledes forskriften om nøgenhed i renselsesbadene. For det andet har den autoritet, hvormed det jødiske mønster fulgtes og udvikledes i de to første århundreder e. Kr. en slående lighed og er nærmest identisk med brugen af dåben i de første, kristne menigheder og er af så stor signifikant betydning for bevisførelsen, at den ikke bør overses.

Det er derfor forkert at henlede Det Nye Testaments dåbsteologi tilbage til den jødiske forståelse af dåben, da det modsatte snarere er tilfældet.

På en måde kan det siges, at proselytdåben særligt var møntet på kvinder, da mandlige konvertitter jo blev omskåret. Gennem badet "adskilte hun sig selv" fra sit tidligere "uomskårne liv" og den hedenske verden. Analogisk med manden, hvis omskærelse markerede hans afskedstagen med sit gamle liv, fejrede den kvindelige proselyt afkaldet på sit tidligere liv ved dåbs- og renselsesbadets ritualer. Mens der virkelig er bevis for, at de jødiske shammaiter fortsatte med at lægge vægt på omskærelsen, lagde Hillel-tilhængere mere vægt på proselytdåben som det afgørende punkt for overgang til den jødiske tro med det primære formål at assimilere den mandlige proselyt, modsvarende den kvindelige, der var langt mere almindelig og langt i overtal. Højst tænkeligt forblev mange mandlige ved dåben og tøvede med den langt mere traumatiske omskærelse.

Disse betragtninger belyser de nære relationer mellem den kateketiske instruktion, som de jødiske proselytter fik, og dåbsundervisningen i Det Nye Testamente. Men dette gjaldt kun selve instruktionen. Selve emnet, og hensigten med den respektive dåb, havde ikke nogen bærende relationer. Men vores diskussion har ikke været helt negativ, for den har givet os nogle vigtige data.

Den jødiske praksis og tankegang i perioden, da de kristne menigheder spredte sig, gav anledning til den kontrovers, der opstod omkring proselytdåben blandt jødiske tænkere i den sidste halvdel af 1. århundrede e.Kr. For at nå en konklusion har vi indtil nu kun vist liden opmærksomhed omkring det tidligste og vigtigste vidne til dåben, Johannes Døberen. Skal han regnes som en undtagelse fra reglen? Fik han måske sin inspiration i den jødiske proselytdåb? Hvis ikke, hvad var så oprindelsen til hans dåb og dens betydning? Mod dette problem vender vi nu vor fulde opmærksomhed.

Johannes Døberens Dåb

På trods af de kortfattede optegnelser i Markus Evangeliet om Johannes fremtræden i ørkenen fremhæver evangelisten med tilstrækkelig klarhed to primære faktorer i Johannes dåb, nemlig dens eskatologiske orientering forbundet med anger og bekendelse, en omvendelsesdåb til syndernes forladelse. I indledningen citeres profeten Esajas: "... "Ban Herrens Vej, jævn i det øde Land en Højvej for vor Gud! ... Åbenbares skal Herrens Herlighed, alt Kød til hobe skal se den. ..." (Es. 40, 3, 5). Han er selv en eskatologisk

skikkelse, hvis virksomhed sætter en bevægelse i gang, der skal kulminere i Dommen og Messias frelse. Medens han selv døber med vand, forbereder og forkynnder han om Ham, der kommer efter og døber med guddommelig kraft, med Helligånden. Johannes, som profet, vender sig ikke alene til individet, men snarere til hele folket. I Mattæus-Evangeliet opsummeres for det første Johannes budskab med ord, der er identiske med Jesu budskab: "Omvend jer, thi Himmeriget er kommet nær." (Matt. 3, 2). For det andet gentager Johannes barske advarsler vedrørende den uundgåelige og nært forestående dom, som den jødiske nation står over for. Mærkeligt nok er begge elementer i Mattæus fremstilling blevet misforstået: Opfordringen til jøderne om ikke at appellere til Abraham, (det vil sige til de løfter og meritter, der tilkom ham), fordi citatet, "Gud kan vække Abrahams Sønner ud af Stenene", er blevet tolket som indikerende, fordi Johannes afviste jødernes forjættelser gennem Abraham; og det er blevet forfægtet, at Johannes Døberen har bebudet Messias kommende *Rige*. Men Johannes protest var ikke rettet mod troen på Guds opfyldelse af løfterne til pagtsfolket. Han afviste den opfattelse, at jøden havde ret til Guds *Rige ene og alene af den grund, at han var jøde*. Tværtimod, ingen anden end de angrende medlemmer af pagtsfolket ville opnå Messias accept. Hvad Johannes mente om hedningernes forhold til Guds Rige, har vi ingen forudsætning for at vide; han blev udelukkende sendt til den jødiske nation og nævnte ikke et ord om hedningernes skæbne.

Den dåb, som Johannes kaldte det jødiske folk til, var derfor en "omvendelsesdåb", det markerede også det enkelte individs omvendelse fra synd til Gud. Selv om det i virkeligheden var "religiøst", havde omvendelsen radikale konsekvenser for morallivet.

Men vi må gøre et ophold. Anger eller omvendelse førte i sig selv ikke til at lade sig døbe; Man kom til dåben for at modtage det. *Johannes opfordrede de mennesker til at lade sig døbe, for at de skulle blive omvendt*. På samme måde opfordrer Gud Jeremias: "...Omvender du dig, vil jeg omvende dig, så du står for mit Åsyn; ..." (Jer. 15, 19). Det er uheldigt, at en eksegetiker strider så stærkt imod, hvad der her manifesterer en ensidig betoning, det kræver en "enten-eller" beslutning, som Det Nye Testaments forfattere ikke ville have overset.

Denne opfordring til omvendelse hos både Johannes som forløber og Messias til den jødiske nation opsummeres i dette ene: "...Omvend jer og lad jer døbe ..." (Ap. 2, 38). Johannes irettesatte farisæerne og saddukæerne for ikke at tage hans advarsler alvorligt, når de ønskede at blive døbt for at fly den kommende vrede. Hvis deres omvendelse ikke bar frugt, som er omvendelsen værdig, ville de, som hvert træ der ikke bærer gode frugter, blive hugget om og kastet i ilden. (Matt. 3, 7-10). Både omvendelsen og dåben involverer menneskelig og guddommelig handling.

Johannes forkyndte omvendelsens dåb med vand, Messias ville døbe med Helligånd og ild, skriver Mattæus (Matt. 3, 11). Er det tænkeligt, at Johannes satte dåben med vand som en forberedende renselse ved omvendelse i kontrast til Messias dåb med Ånd og ild, som en mere kraftfuld måde at blive rensat og genfødt på? Åndens redskab sammenlignes med vand og ild. I Es. 4, 4 har vi en særlig udtryksmåde, der er en parallel til Johannes: "...når Herren har aftvættet Zions Døtres Smuds og bortskyllet Jerusalems Blodskyld fra dets midte ved en Ånd, som dømmer, og ved en Ånd som optænder en Ild." (Oversat 1871).

Et sådant tekststykke ville være en udmærket kilde for Johannes forkyndelse om Messias komme i majestætisk kraft for at døbe med Ånd og ild. Og denne tekst er ikke den eneste i

Det Gamle Testamente. Forudsigelsen, om Åndens udgydelse i de sidste dage (Joel 3, 2), følges umiddelbart af en beskrivelse af Herrens Dag, der oprinder med "Blod, Ild og Røgstøtter, ... men enhver, som påkalder Herrens Navn, skal frelses; ..." (v. 5) samt rettergangen i Josafats dal (v.7). I Malakias forudsigelse om, at profeten Elias bliver sendt, før Herrens store og frygtelige dag kommer (Mal. 4, 5), svarer Herren på folkets skeptiske råb: "... Hvi skal man sige blandt Folkene: Hvor er deres Gud?" (Joel 2, 17). Budbringeren kommer for at dømme, men ikke for at udslette:

"Se, jeg sender min Engel, og han skal bane Vej for mit Åsyn; og til sit Tempel kommer i et nu den Herre, I søger, og Pagtens Engel, som I længes efter; se, han kommer, siger Hærskarers Herre. Men hvo kan udholde den Dag, han kommer, og hvo kan stå, når han kommer til syne? Han er jo som Metalsmelterens Ild og Tvætternes Lud. Han sidder og smelter og renser Sølv; han renser Levis Sønner, lutrer dem som Guld og Sølv, så de kan frembære Offergabe for Herren i retfærdighed, at Judas og Jerusalems Offergabe må være Herren liflig som i fordums Dage, i henrundne År. Jeg nærmer mig Eder til Dom og vidner i hast mod Troldmændene, Ægteskabsbryderne, Menederne og dem, som undertrykker Daglejere, Enker og Faderløse, gør fremmede Uret og ikke frygter mig, siger Hærskarers Herre. Thi jeg, Herren, er ikke blevet en anden, men I har ikke ophørt at være Jakobsønner."

Mal. 3, 1-6

Med dette orakel bør Mal. 4, 1 sammenlignes:

"Thi se, Dagen kommer, luende som en Ovn; og alle de frække og alle, som øver Gudløshed, skal blive som Strå, og Dagen, som kommer, skal lade dem gå op i Luer, siger Hærskarers Herre, så der ikke levnes Rod eller Gren af dem."

Denne tofoldige brug af ild som lutring og tilintetgørende dom taler for, at Johannes Døberen også havde begge aspekter i tankerne. Messias dåb med Ånd og ild vedrører alle, siden han kommer for at dømme hele verden. For Guds folk bliver det en lutring til Himmeriget, som i Mal. 3, 1 f; for de onde bliver det en fortærende kraft, som i Mal. 4, 1. Med dette i tankerne er Matt. 3, 12 ikke en eksakt eksegese af 3, 11, men en tillempning i forhold til de onde.

Begrebet om dom med ild er ikke fremmed i jødedommen, ej heller i Det Nye Testamente. Hvorvidt Johannes begrænsede Åndens virke til dette aspekt, messiansk handling, er vi ikke i stand til at sige. Men Johannes dåb fokuserede således på to punkter: Det indviede den omvendte til et nyt liv og forsikrede den dømte om tilgivelse og renselse fra synd. Det gav forventning om den messianske dåb med Ånd og ild og forsikrede en plads i Messias rige. Hvis man søgte efter kilderne til denne dåb, ville det mest nærliggende sted at søge være det område, hvor Johannes prædikede. Matt. 3, 1 beskriver det som "Judæas Ørken", og Lukas udvider det til "i hele Egnen omkring Jordan" (Luk. 3, 3); denne egn omsluttet området nordvest for det Døde Hav og Jordandalen; det vil sige det område, hvor Qumran-sekten og Jordan-døberne befandt sig. Når vi udelukker alle spekulationer om Johannes forbindelse med Qumran-sekterne, er det ikke desto mindre umuligt at skulle have været uvidende om deres eksistens. Denne påfaldende omstændighed, at flere religiøse, jødiske grupper skulle befinde sig inden for samme område, kan ikke have været

tilfældig, det peger snarere på en positiv kontakt mellem Johannes Døberen og pagtsdøberne. På den anden side skal forskellen mellem dem ikke bagatelliseres. Johannes prædiken og lære var mere radikal, og hans eskatologiske forventninger mere umiddelbare; opfordringen til anger var mere presserende; det kom til udtryk i en engang-for-alle dåb; advarslerne og budskabet, om det kommende Guds rige gjaldt hele nationen, ikke kun nogle få privilegerede, derfor kunne Johannes begrænses til et kloster. Det er derfor tydeligt, at Johannes ikke overtog Qumran- sekternes og Jordandalens idéer uforbeholdent, tværtimod transformerede han alt, hvad han eventuelt optog, gennem dem.

Og alligevel ser det ud til, at han utvivlsomt *modtog* visse grundtræk fra dem. Johannes stod i gæld til disse sekter for råmaterialet, som det var vanskeligt at få fat i andre steder i de dage.

Stod Johannes i gæld til proselytdåben og dens teologi? Hvis foreteelsen på den tid var vidt kendt, ville det være naturligt at antage, at han pointerede meningen med en enkelt dåb, eftersom det var den mest indlysende forskel mellem Johannes dåb og sekternes gentagelse af ritualbadene. Vor engangsmetode, at prøve at se hvorvidt Johannes var afhængig af proselytdåbens teologi, kan spores. Nogle forskere mener, at Johannes går ud i ørkenen, ligesom Moses, for at berede denne menighed, og han har uden tvivl gået ud fra Ez. 36, 25: "Da stænker jeg rent Vand på Eder ...", han bruger samme metode til at berede et folk, som forfædrene i ørkenen brugte, før de modtog pagten. Qumran menigheden var gået ud i ørkenen langt før Johannes for at fuldføre profetien i Es. 40, at bane vej fr Herren. De betragtedes som Den Nye Pagts folk, og deres renselsesbade havde dette til formål. Men der er ikke den fjerneste sandsynlighed for, at de var drevet af samme motiv eller kald som Johannes. Forskellen mellem Johannes dåb og proselytdåben er lige så slående som tilfældet er med Qumran-sektens renselsesbade. På den anden side havde Johannes og Qumran det tilfælles, at de ikke havde nogle relationer til tempeltjenesten (og til ofringerne i særdeleshed), hvorimod proselytdåben var nært forbundet med slagtofrene. Fremfor alt var formålet med proselytdåben at gøre det muligt for hedninger at blive jøder; vi har ingen grund til at tro, at Johannes betragtede alle jøder som hedninger, (en sådan konklusion fra Matt. 3, 9 ville være et misbrug af teksten), eller at han havde opgivet håbet om nationen og i dens sted ville danne en lille, udvalgt skare. Johannes budskab var vendt mod hele nationen. Han trak sig ikke tilbage til en klostertilværelse som essæerne, ej heller vendte han sig, som rabbinerne, til de få, som var i stand til at tage imod dem. I Joh. 3, 25 nævnes en diskussion om renselse: "Da kom Johannes Disciple i Strid med en Jøde om Renselse." At det drejede sig om renselsesbade kontra Johannes dåb, hvorom dette afsnit har handlet, er rimeligt at konkludere. Kort sagt, der er intet belæg for, at der i det hele taget er forekommet nogen kontakt mellem Johannes dåb og proselytdåben; der er derfor heller ingen grund til at gentage formodningen om, at den forrige skulle være opstået af den senere. Den grundlæggende idé bag disse to institutioner havde lidt eller intet tilfælles..

Kapitel 2

DEN KRISTNE DÅBS FUNDAMEBT

Jesus Dåb

Studerende af evangelierne vil før eller senere konfronteres med problemet omkring Jesus messianske bevidsthed. Hvad skete der ved Jesus dåb, og hvilken indflydelse havde det på ham? Hvorfor kom Jesus til Johannes Døberen for at lade sig døbe? Spørgsmålet dukkede tidligt op i de første menigheder, som Brevet til Hebræerne vidner om, men det er mærkeligt, hvor ofte nyere tids kommentatorer til evangelierne lader det passere i tavshed, hvorimod en ikke ringe forvirring opstår, når man forsøger at besvare dem. Diskussionerne får ofte en negativ karakter, og jeg har derfor valgt at bidrage med mere positive indikationer på disse spørgsmåls formodede betydning.

Jeg vil lægge ud med følgende påstand: *Jesus kom til Johannes dåb blandt de angrende syndere i Israel, der lyttede til Johannes opfordring om at omvende sig og lade sig døbe, for selv at begynde sin messianske gerning, således som han tolkede den ud fra Det Gamle Testaments profetier om ham.*

I udviklingen af denne tese vil jeg kommentere nogle af de tidligere forfatters betragtninger, men det bliver nødvendigt at gøre opmærksom på nogle betragtninger, der ikke så sjældent er blevet overset:

Vor Herre Jesus Kristus underkastelse til Johannes dåb viste en tydelig anerkendelse af Johannes autoritet, både hans budskab og kaldelse. Min hovedsagelige pointe er, selv om den unægtelig er svær at bevise, men som synes at tjene til bevisførelsens bedste, at Jesus kom til Johannes Døberen, ikke som en privatperson, men som en der er overbevist om sit Messias kald og derfor er en repræsentativ, myndig person. Denne overbevisning, om sit Messias kald, må have haft dybe rødder, og det havde den. Hans helt unikke Fader-Søn forhold til Gud var med sikkerhed grundlagt i hans bevidsthed; og det er helt utænkeligt at forestille sig, at det først begyndte ved dåben og ved lyden af den guddommelige røst. Det er svært at tro, at elementerne i Vorherre Jesu lære ikke gik tilbage fra før dåben. Johannes Døberens vidnesbyrd, da han ser Jesus komme hen imod sig: "... Se Guds Lam, som bærer Verdens Synd! Det er ham, om hvem jeg sagde: "Efter mig kommer en Mand, som er kommen forud for mig; thi han var til før mig." Og jeg kendte ham ikke; men for at han skal blive åbenbar for Israel, derfor er jeg kommen og døber med Vand." (Joh. 1, 29-31). Derfor siger Johannes, der er sin rolle som forløber for Jesus bevidst: "... Jeg trænger til at døbes af dig, og du kommer til mig!" (Matt. 3, 14). Og Jesus svarer nærmest bydende: "... Lad det nu ske; thi således bør vi opfylde alt, hvad ret er!"... (v. 15). Dåben var ikke foreskrevet i Loven, og alligevel ser Jesus det som en guddommelig indstiftet pligt. Hvorfor? Et af svarene er, at den ventede Messias begynder sin frelsegerning med at identificere sig med de fortabte får af Israels hus. Han er kommet for at frelse. Han er kommet for at opsøge syndere og vandre iblandt dem, sidder til bords og spiser og drikker med dem og indtager deres plads efter Guds vilje. For syndens skyld, ikke sin egen. Han, som er fristet i alt dog uden synd, tager, for fortabte synderes skyld, deres straf og skyld på sig. Han er mellemmand for Den Nye Pagt mellem Gud og de kaldede, som, efter at død har fundet sted, er forsonede for overtrædelser under den første pagt. (Hebr. 9, 15).

Jesus blev ved Johannes dåb anerkendt som Guds søn (Mark. 1, 11), og i ham bliver vi sønner af Gud i dåben ved tro: "Alle er I nemlig i Jesus Kristus Guds Børn ved Troen. Thi alle I, som blev døbt til Kristus, har iført jer Kristus." (Gal. 3, 26-27). Det var fordi, Jesus Messias drog ned til Jordan for at identificere sig selv med de fortabte og fortsatte dermed hele vejen til korset og opstandelsen, at vi kan få barnekår og kaldes Guds børn og få del i den evige arv, som er forjættet os. (Hebr. 9, 15).

Døbte Jesus under sin frelsegerning? (Joh. 3, 22; 4, 1).

Evangelisten Johannes fortæller, at Jesus og hans disciple drog ud i Judæas land og opholdt sig der sammen med dem, og de døbte, medens Johans Døberen døbte i Ænon nær ved Salem. Og Johannes disciple går til ham og siger: "Rabbi! Han, som var hos dig på den anden Side Jordan, han, som du har vidnet om, se, han døber, og alle kommer til ham." (Joh. 3, 26). Dette vakte også farisæernes opmærksomhed, som kan være blevet skinsyge over, at "alle" kom til Jesus og ikke til Johannes, der blev betragtet som Guds profet, også selv om han revsede dem, når de kom ud for at høre ham. (Matt. 3, 7). Evangelisten siger: "Da Herren nu fik at vide, at Farisæerne havde hørt, at Jesus vandt flere Disciple og døbte flere end Johannes (dog var det ikke Jesus selv, der døbte, men hans Disciple), så forlod han Judæa, og drog igen til Galilæa." (Joh. 4, 1-3). Jesus holdt sig ikke som Johannes kun ved Jordans bredders forskellige steder, hvor der var rigeligt med vand, men drog ud igennem Samaria og Galilæa for at *opsøge* de fortabte får af Israels hus. Det kan også være, at på det tidspunkt, hvor farisæerne bliver opmærksomme på ham, forlader han Judæa, da tiden for en konfrontation med dem endnu ikke er inde. Også jøderne søgte at slå Jesus ihjel, og hans brødre provokerede ham ved at sige: "Der er jo ingen, der virker i det skjulte, når han selv ønsker at være offentlig kendt. ...Thi ikke engang hans Brødre troede på ham. Da siger Jesus til dem: "For mig er Tiden endnu ikke kommet; ..." (Joh. 7, 4-6).

Den Opstandne Kristus, Vorherres Missionsbefaling Matt. 28, 18-20

Det har længe været et emne for kritisk ortodoksi at anse Matt. 28, 18-20 for at være utroværdig, et produkt af andengenerations kristendom hen imod slutningen af denne periode. Med en sådan udbredt opfattelse er det ikke mærkeligt, at skolastikere i Det Nye Testamente undlader at bruge Mattæus teksten som bevisførende for Jesus befaling om dåb eller endsige for at sprede lys omkring den kristne dåbs oprindelse. Selv fra ortodoks side er der tegn på, at man også dér trækker sig for kritikken mod dens autenticitet. De hovedsagelige spørgsmål, rettet mod Missionsbefalingen i Mattæus-Evangeliet, er følgende:

- 1) Denne tradition forekommer kun i Mattæus-Evangeliet. Ingen anden autentisk, evangelisk tekst eller lære nævner dåben.
- 2) Den oprindelige grundtekst indeholdt øjensynligt ingen omtale af dåbsbefalingen.

- 3) Brugen af den treenige formulering, "I Faderens, Sønnens og Helligåndens Navn", er af senere dato. Paulus breve og Apostlenes Gerninger udtrykker entydigt dåben som "I Jesu Navn".

Det ville være mere hensigtsmæssigt at spørge, hvorfor Lukas version af befalingen, om at evangelisere alle nationer, ikke inkluderer befalingen om at døbe i det hele taget (Luk. 24, 46 f), men det sammenfattes måske i, at han først omtaler Kristi død og opstandelse og derefter siger "... at der i hans Navn skal prædikes Omvendelse til Syndernes Forladelse for alle Folkeslagene og begyndes fra Jerusalem." (v. 47). Apostelen Peters udtrykker sig på samme måde i sin prædiken på pinsedagen: "... Omvend jer og lad jer døbe hver især i Jesu Kristi Navn til jeres Synders Forladelse ..." (Ap. 2, 38).

Det er velkendt, at kirkehistorikeren Eusebius (ca. 270-340 e.Kr.) citerede Missionsbefalingen i Matt. 28, 18 f på mere end en måde; desuden ved vi, at af og til citeredes v. 19 som "Gå og gør alle Nationer til Disciple i mit Navn." Eusebius kendte ikke den længere tekstformulering før Nikæa Konciliet, hvor treenighedsdoktrinen etableredes (325 e.Kr.). Siden han tænkte, at han fandt support for en lignende ignorering hos Justinus og Hermas, opstår naturligvis spørgsmålet: "Er Eusebius og Justinus tolkninger af Matt. 28, 19 den oprindelige?" Flere anerkendte forskere viser, at Eusebius udøvede en anelig frihed, når han citerede Mattæus tekst, som det beviseligt fremgår af det faktum, at hans teksts citater viser sig i forskellige former, selv i et og samme værk. Efter Nikæa Konciliet citerer Eusebius befalingen i både længere og kortere versioner; medens et brev, skrevet af ham 325 f.Kr. under Nikæa Konciliet (ifølge Riggensbachs opfattelse), viser, at den måde, hvormed han udtrykker den almindeligt etablerede tekstform, har været velkendt for ham i lang tid. Lindblom pointerer, at Eusebius i sit værk, *Contra Marcellum*, citerer Matt. 28, 19 for at bevise, at læren om den treenige Gud havde været skjult for Moses og profeterne, men var blevet åbenbart gennem Sønnen, for at det skulle blive kendt af *alle mennesker*; indsigelsen mod Matt. 28, 19's nuværende formuleringens autenticitet, på grund af disse tungtvejende, principielle tekstkritikere, kan derfor ikke siges at være opstået af sig selv. For det tredje er kontrasten mellem dåb i Treenighedens Navn i Mattæus-Evangeliet og dåb i Herren Jesus Navn i Apostlenes Gerninger samt hos Paulus oftest anset som de tungest vejende indsigelser rettet mod formuleringen af Mattæus Missionsbefaling. Det er derfor vanskeligt ikke at fornemme, at Matt. 28, 19 i *sin nuværende form* er en liturgisk formula.

En lang række eksegeter og kritikere har erkendt, at åbningserklæringen i Matt. 2, 18 kræver en efterfølgende kristologisk erklæring: "... Mig er givet al Magt i Himmelen og på Jorden.", fører os til at vente konsekvensen: "Gå derfor hen og gør alle Folkeslagene til *Mine* Disciple, idet i døber dem i *Mit Navn*, og idet i lærer dem at holde alt det, som *Jeg* har befaleet jer." Det ser faktisk ud, som om den kristologiske formulering er blevet omformuleret til en treenighedsformula i den liturgiske traditions interesse, som den etableredes ved Nikæa Konciliet. Jesus egen slutreplik taler for, at han talte i *ental*: "... Og se, jeg er med jer alle Dage indtil Verdens Ende." (Matt. 28, 20).

Konklusionen, hvortil vi er kommet gennem den forudgående diskussion, er, at Missionsbefalingens autenticitet om at døbe langt fra kommer i miskredit på grund af denne bevisførelse, tværtimod får den berettiget støtte ud fra grundteksten.

At de første disciple krævede og selv døbte i Jesu navn, fra starten af de første menigheders eksistens, er forståelig, hvis de troede på, at Herren Jesus havde befalet det.

Derfor bør vi overholde den kristne dåbs autoritet. Den hviler på den opstandne Herre Jesu Kristi befaling, efter at han er blevet givet al magt i himmelen og på jorden; den er indbefattet i befalingen om at prædike Ordet og evangeliet til hele verden, og den er bestyrket ved Jesus eget eksempel i begyndelsen af hans messianske gerning. En sådan befaling er for bydende til at blive ignoreret eller modificeret. Det påhviler os at adlyde og udføre den i overensstemmelse med ” ... hans Nådes Ord, som formår at opbygge og give Arven til alle de hellige.” (Ap. 20, 32).

Kapitel 3

DEN KRISTNE DÅBS TILBLIVELSE: APOSTLENES GERNINGER

Dåben - en Institution i de Første Menigheder

I diskussionen om forfatterens præsentation af Apostlenes Gerninger og den første menigheds syn på og praksis af dåben, er det umuligt at undgå de kritiske spørgsmål, som rettes mod nøjagtigheden i hans udlægning. Det havde afgjort været lettere at bestyrke dens autenticitet, hvis Apostlenes Gerninger var skrevet før 63 f.Kr., men som alle ved, er det umuligt at bevise, at de blev skrevet så tidligt. Hvis de, som majoriteten antager, (selv om majoriteten ikke altid har ret), var skrevet senere, måske frem til i firserne af 1. århundrede, er det måske ikke så mærkeligt, at nogle af grundtrækkene i Lukas-Evangeliets fremstilling er blevet uskarpe på grund af svækket hukommelse. Men på den anden side bedyrer Lukas jo, i indledningen til sit evangelium, hvor pålidelige hans optegnelser er (Luk. 1, 4), så hvorfor ikke også i hans beskrivelse af Apostlenes Gerninger! Men hans mangelfulde forsøg på at sammenfatte materialet med hensigterne har forårsaget et forvirrende billede af de beskrevne hændelser. Det er derfor vor pligt at imødekomme kritikkerne og gendrive de tvivlende ved hjælp af de samlede Skrifers autoritet og troværdighed. Det ville være misvisende at give det indtryk, at Lukas redegørelse om dåbens historie ikke er sandfærdig, tværtimod håndhæves den med eftertryk af en mindre gruppe forskere; og minoriteter tager ikke nødvendigvis fejl, og deres indflydelse i denne sag gør det nødvendigt at undersøge og tage deres synspunkter alvorligt.

Til trods for, at tre tusind omvendte sig og blev døbt på pinsedagen, påstår nogle forskere (Johannes Weiss bl.a.), at de omkring et hundrede og tyve samlede brødre ikke skulle være blevet døbt på det tidspunkt. Ap, 1, 4; 2, 4 stammer fra en meget tidlig kilde, hvor Johannes dåb med vand er blevet erstattet med den kristne dåb i Helligånden, som den beskrives ud fra apostelen Peters tale på pinsedagen.

De hentyder også til, at Lukas fremstilling af pinsedagen ikke er i overensstemmelse med Peters tale til Kornelius og hans følge, som bliver døbt. (Ap. 10). Man siger, at den gruppe på 13, der blev døbt på pinsedagen og modtog Helligånden, var disciple af Jesus, men at den gruppe, som Kornelius havde samlet, der lyttede til Peters forkyndelse, var jøder, proselytter og gudfrygtige hedninger. Vi vender tilbage til Kornelius senere, men lader Peter selv tage til orde: "... Skulle nogen kunne hindre disse i at blive døbt med Vand, da de jo dog har fået Helligånden lige så vel som vi?" Og han befalede, at de skulle døbes i Jesu Kristi Navn. ..." (Ap. 10, 47 f).

Det kan ikke være uden betydning, at brugen af at døbe i de første, kristne menigheder tages for givet af Paulus. Apostelen selv er døbt (Ap. 9, 18), og i sine breve går han ud fra, at alle andre kristne også er døbt. I sandhedens interesse er Paulus vidnesbyrd af mere afgørende betydning, i dets teologiske sammenhæng, end Lukas mere historisk prægede redegørelse, selv om det netop her fremgår, at overgangen fra Johannes dåb til Jesu dåb har overlappet hinanden, og derfor opstod disse grænsetilfælde. Men det fører også til en

videre observering, nemlig den, et totalt fravær af dåb i treenighedens navn, som den beskrives i Apostlenes Gerninger. Her forekommer dåben kun i Herren Jesus navn.

Til sidst må det, på dette tidspunkt, være tilladt at genkalde styrken i Jesus vidnesbyrd, hvor han autoriserer dåben med vand og Ånd i begyndelsen af sin gerning og, efter selv at være blevet døbt, siger: "... Sandelig, sandelig siger jeg dig: *ingen* kan komme ind i Guds Rige, hvis han ikke er blevet født af Vand og Ånd." (Joh. 3, 5).

Set i lyset af vidnesbyrdene i Apostlenes Gerninger kan vi konkludere, at den kristne dåb i Jesu navn kom i brug allerede efter den første pinsedag, hvor Peter siger: "... Omvend jer og lad jer døbe hver især i Jesu Kristi Navn til jeres Synders Forladelse, så skal I få Helligånden som Gave." (Ap. 2, 38).

Den Kristne Dåbs Betydning i det Første Århundrede

Hensigten med dåben var en definitiv respons til det glade budskab, som apostlene forkyndte, der opfordrede til omvendelse (anger), tro og derefter dåb. Det handlede ikke kun om en erkendelse af budskabet, det krævede en definitiv handling. At navnet Jesus Kristus blev udtalt af dåbskandidatens såvel som af døberens læber er helt i harmoni med dåbens dobbeltsidige natur, menneskets handling og Guds gensvar. Dåben i Jesu navn var fra den allerførste tid en bekendelse og overgivelse til ham som herre og konge. Den der i dåben "påkaller herrens Navn, således som Paulus vidner om sin egen kaldelse i Ap. 22, 7-8, hvor han hører en røst, der sagde til ham: "... Saul! Saul! Hvorfor forfølger du mig?""", og da han spørger: "Hvem er du Herre?", svarer røsten: "... Jeg er Jesus fra Nazaret, hvem du forfølger."" Da Ananias senere vidner for ham og siger: "Og nu, hvorfor tøver du? Stå op, lad dig døbe og dine Synder aftvætte, idet du *påkaller Hans Navn!*" (Ap. 22, 16), beskriver denne opfordring bekendelse og *handling*.

Her er et aspekt af dåben, som kirken ikke, siden dens grundlæggelse, har givet berettiget opmærksomhed; dåben, som en måde at bede om Guds accepts frelse, en fuldstændig overgivelse af et menneske, som forud var i fjendskab med Gud, men som har hørt om den store forsoning og løftet om genforening, og som nedlægger våbnene i total kapitulation og går ind i freden. De, der således bliver accepteret af Kristus, bliver arvinger til den kommende herlighed og modtager de nuværende, forløsende kræfter. Dette er mødestedet for en angrende synder med en barmhjertig forsoner. Hvis dåben er midlet til overgivelse, så er den ligeledes en nåderig velkomst af syndere af Herren Jesus Kristus, der har opsøgt og fundet ham. Her fuldbyrdes løftet i dåbsakten i Rom. 10, 9: "Thi når du med din Mund bekender Jesus som Herre og i dit Hjerte tror, at Gud opvakte ham fra de døde, skal du blive frelst." V.10: "Thi med Hjertet tror man til retfærdighed, og med Munden bekender man til Frelse."

Da Peter i Ap. 2, 40 siger tilde forsamlede: "... Lad jer frelse fra denne vanartede Slægt!"" v.41 og "De, som nu tog imod Hans Ord, blev døbt; og på den Dag blev der føjet omtrent tre tusinde Sjæle til.", var dette et vidnesbyrd om, at de, der konverterede og lod sig døbe, forsagede det Israel, som havde afvist Messias og knyttet sig til den menighed, der havde modtaget ham.

Denne situation gentager sig i vore dage i lande og samfund, som er fjendtlige mod kristendommen, hvor dåben forårsager et brud med hele den ikke-troende befolkning. Jeg har selv, ved dåbsceremonier i Indien, været øjenvidne til, hvordan hver dåbskandidat blev buet ud af den lokale befolkning, som tegn på deres misbilligelse, og bagefter afskåret fra deres tidligere samhörige, slægt, venner og myndigheder, i byerne, hvor de kom fra.

Dåben og Helligånden i Apostlenes Gerninger

Her må vi væbne os med tålmodighed, når det gælder udlægningen af de forskellige omstændigheder omkring forkyndelse af dåb i Apostlenes Gerninger. En opremsning af de tilfælde, hvor Helligånden udgydes over de forsamlede, er tilstrækkelig til at belyse problemet. I slutningen af Peters tale til de forsamlede på pinsedagen opfordrer han dem til at omvende sig og lade sig døbe for at modtage tilgivelse og Helligåndens udgydelse. Han giver udtryk for, at Helligåndens gave vil blive givet dem umiddelbart i forbindelse med dåben. (Ap. 2, 38). Da Philip prædikede i Samaria, døbte han dem i Herren Jesu navn. (Ap. 8, 5, 15, 17). Da apostlene Peter og Johannes i Jerusalem hørte, at Samaria havde taget imod Guds Ord, tog de derhen, og da de var kommet derop, bad de for dem om, at de måtte få Helligånden: ”thi den var endnu ikke faldet på nogen af dem, men de var blot døbt i Herren Jesu Navn. Så lagde han Hænderne på dem, og de fik Helligånden.” (Ap. 8, 16-17).

Den modsatte rækkefølge ses i Korneliusepisoden. Han selv og hans folk hører Ordet, og Helligånden kommer over dem. (Ap. 10, 44) ”Endnu mens Peter talte således, faldt Helligånden på alle dem, som hørte Ordet.” (v. 47) ”Da tog Peter til Orde: ”Skulle nogen kunne hindre disse i at blive døbt med Vand, da de jo dog har fået Helligånden lige så vel som vi?” (v. 48) ”Og Han befalede, at de skulle døbes i Jesu Kristi Navn. ...” (PS! Ikke i ”Faderens, Sønnens, og Helligåndens Navn”). Læg mærke til, at Peter udtrykkeligt sammenligner denne tildragelse med deres egen erfaring på pinsedagen.

Apollos introduceres som en jøde fra Alexandria, brændende i Ånden, der med stor kraft, ved hjælp af Skrifterne, beviste, at Jesus er Kristus. Men han kendte kun til Johannes dåb. Men da han var i Korinth sammen med apostlene, kom Paulus til Efesus. Der traf han nogle disciple og spurgte dem: ”...”Fik I Helligånden, da I kom til Troen?” De svarede: ”Vi har ikke engang hørt, at der er en Helligånd.” Han spurgte så: ”Hvilken Dåb blev I da døbt med?” De svarede: ”Med Johannes Dåb.”” (Ap. 19, 2-3). ”Og da de hørte dette, lod de sig døbe i Herren Jesu Navn. Og da Paulus lagde Hænderne på dem, kom Helligånden over dem, og de talte i tunger og profeterede. De var tilsammen tolv Mand eller deromkring.” (v. 5-7).

At redegøre for forskellen i denne dåbspraksis og samtidig imødegå kritikken fra skeptikere, og dem der her finder lejlighed til at bruge det, der passer ind i deres egen dåbspraksis, kræver tålmodighed, både hos tolkeren og tilhøreren.

Der er blevet brugt megen energi på at prøve at finde traditioner for disse forskelligartede fremstillinger, som Lukas redegør for i Apostlenes Gerninger. Og når vi ser på hans brev til Teofilus, hvor omhyggeligt han nedskriver det, ”så du kan lære at kende, hvor pålidelige de Ting er, hvorom du er blevet undervist.” (Luk. 1, 4), bør vi forvente det samme, og ikke,

som nogle forklarer det med, at Lukas måske er blevet gammel, og at han skulle have skrevet det så sent, at hans hukommelse skulle være blevet svækket. Det er ikke i overensstemmelse med Paulus brev til Timoteus om Skriftens vidnesbyrd: "Ethvert Skrift, som er indblæst af Gud, er også gavnligt til at belære, til at irettesætte, til at genoprejde, til at optugte i Retfærdighed," (2 Tim. 3, 16). Lad os derfor gå ud fra, at teksten, også i Lukas fremstilling af Apostlenes Gerninger, er lige så pålidelig. Han redegør jo for et historisk forløb og citerer kun, hvad han selv har set eller hørt, uden at kommentere det. I indledningen påmindes han Teofilus om sit første skrift til ham: "... om alt, hvad Jesus gjorde og lærte fra Begyndelsen af og indtil den Dag, da Han blev optaget," (Ap. 1, 1-2). Derefter går han umiddelbart videre med optegnelserne af Apostlenes Gerninger. Så lad os tage ham på ordet.

I de første, kristne menigheders tid fandtes der stadig tilhængere af Johannes Døberen, gudfrygtige hedninger, det vil sige dem, der kom i synagogerne, og som, uden at have konverteret helt til jødedommen, dog, som foreskrevet, overholdt sabbatsbudet og visse spiseregler. Af dem, der hørte apostlenes forkyndelse, må der have været mange, som har lyttet til evangeliet med større eller mindre intensitet ud fra deres egen baggrund, uden at have været nærværende på pinsedagen. Nogle af disse blev spurgt: "Fik I Helligånden, da I kom til Troen?" De svarede: "Vi har ikke engang hørt, at der er en Helligånd." (Ap. 19, 2). Disse var mennesker, som havde gjort ophold på vejen, uden at gennemføre deres åndelige rejse, og befandt sig i den gråzone i historien, der overlappede Johannes Døberens gerning med Jesus senere påbegyndte, evangeliske budskab.

Paulus adskilte klart dem, der havde modtaget Helligånden, og dem der havde modtaget særlige, åndelige gaver: "Der er forskellige Nådegaver, men Ånden er den samme;" (1 Kor. 12, 4). Hvorvidt Lukas erfarede forskellen mellem livet i Ånden og de forskellige nådegaver er vanskeligt at sige, men i Lukas 11, 13 læser vi: "Når da I, som er onde, forstår at give jeres Børn gode Gaver, hvor meget snarere vil så ikke Faderen fra Himmelen give Helligånden til dem, som beder ham!" Det er almindeligt anerkendt, at dette er en parallel til Mattæus: "... hvor meget snarere vil så ikke jeres Fader, som er i Himlene, give gode Gaver til dem, som beder ham!" (Matt. 7, 11), og at Lukas tolker det højeste gode som, at Faderen giver Helligånden. Det taler for, at Lukas her beskriver de kristne menigheder, hvor Åndens udgydelse ikke var ukendt, men hvor de forskellige nådegaver endnu ikke havde manifesteret sig.

Omtale af Håndspålæggelse

Ritualet med håndspålæggelse forekommer i Det Gamle Testamente i forbindelse med:

- 1) Ofringer (3 Mos, 1, 3).
- 2) Indvielse af levitterne til tempeltjeneste (4 Mos. 8, 10).
- 3) Velsignelse (1 Mos, 48, 14).

Hvilken slags handling er forbundet med håndspålæggelse i dåben? Det er umuligt at dogmatisere ud fra de skriftsteder, hvor håndspålæggelse forekommer i forbindelse med

dåb. Lukas beskriver kun dette ritual i Ap. 19, 1, og det giver ikke anledning til at postulere, at denne praksis blev grundlæggende for al fremtidig praksis. Når Hebr. 6, 1 opremser læren om tvætninger og håndspålæggelse etc., er det ikke nødvendigvis i forbindelse med dåb, og at det gennemstrømmede hele den kristne kirke fra pinsedagen og fremover er usandsynligt.

Mere vigtigt er det at afgøre, hvilken betydning håndspålæggelsen havde. Her er det meget ønskværdigt, at visse forfattere, særligt entusiastiske for konfirmationen, ville adskille Det Nye Testaments eksegese og belysningen af den ældste liturgi, for disse to skal ikke ligestilles.

For baptister må dette ses som et periferisk spørgsmål, men historisk set har det ikke altid været sådan. Håndspålæggelse, i umiddelbar forbindelse med dåben, var meget udbredt blandt baptister i 17. århundrede, både i England og i de amerikanske kolonier. Det skabte anseelige kontroverser, men de hovedsagelige fortalere insisterede på en standardbekendelse i 1660, som lød: "Det er ethvert Menneskes pligt, der er døbt, at underkaste sig Guds og Kristi Lære om Bøn og Håndspålæggelse, så de må modtage Løftet om Helligånden." Denne praksis ophørte gradvist i baptistforsamlingerne, selv om den håndhævedes helt frem til 1791. Men denne praksis er fortsat blandt baptister i Danmark og Sverige til den dag i dag og forekommer også i andre europæiske baptistforsamlinger. Og som en hjælp til at genvinde dåbens fulde betydning, ville det være ønskværdigt, at baptister igen ville overveje, om de ikke atter burde indføre dette ritual, sammen med dåben, som en forudsætning for optagelse i Kristi kirke.

Kapitel 6

BARNEDÅBENS OPRINDELSE OG BETYDNING

Barnedåben en Nytestamentlig Foranstaltning

”Kirken har modtaget en tradition fra apostlene, at give dåben selv til små børn.” Sådan skrev Origenes (ca. 182-251 e.Kr.) og bidrog dermed til de tidligste vidnesbyrd om troen på, at apostlene selv befalede at døbe børnene. Hvor langt yderligere tilbage, før Origenes, denne opfattelse gik, er et disputeret spørgsmål. Men vi behøver ikke betvivle, at hvor end de kristne døbte deres små børn, antog de, at de videreførte en apostolisk praksis. Den udbredte tøven om barnedåben, almindeligt forekommende i 4. århundrede, blev tilsidesat, hovedsageligt på grund af Augustinus bydende autoritet (354-430 f.Kr.), og lige siden har majoriteten af de kristne kirker været uforbeholdne tilhængere af den opfattelse, at barnedåben var en apostolisk institution. Selv i vore dage har de fleste døbt i Europa ikke hørt om nogen anden mening vedrørende dette rituals oprindelse, og af dem, der ved at nogen afviger fra det, anser de fleste, at disse mennesker må være sekterere uden for den ortodokse, kristne kirke. Dette illustrerer den spaltning, der kan forekomme mellem bibelsk lærdom og kirkelige holdninger, for opgangen af kritisk bibelstudium har forandret scenariet i en sådan grad, at de, der holder fast ved det traditionelle syn, nu er nødsaget til at kæmpe hårdt i deres bestræbelser på at tilbagekalde kirkerne i de gamle gænger.

Inden for den bibelske lærdoms sfære er barnedåbens oprindelse ikke mere et spørgsmål om bekendelsesloyalitet end den er bundet af de forskellige samfunds lærer om dåben; de ortodokse kirkers tidligere indiskutable tradition er nu fra alle sider sat over styr. Dette altså forudsat, at det står klart, at der her tales om *oprindelsen* til barnedåben, ikke dens legitimitet, hvilket er en helt anden sag.

Der råder som regel enighed, blandt forsvarerne af barnedåben, om, at Det Nye Testamente ikke giver os utvetydig kundskab, som er i stand til at afgøre problemet med barnedåben ... ”Det er beviseligt, et etableret standpunkt; kun fanatikere bestrider det!”, siger man i forskerkredse. Dette er virkelig en alarmerende genklang af udråbet, ”Schwärmere-Fanatikere!”, som brugtes mod anabaptisterne (omdøberne) af både lutheranere og reformbevægelserne i 16. århundrede .

Husstandsdaab og Familiesolidaritet

Flere tilfælde af omvendelser af hele husstande til den kristne tro forekommer i Apostlenes Gerninger. Den første, som nævnes, er husstanden hos Kornelius; der står i Ap. 11, 14, hvordan en engel havde talt til ham og opfordret ham til at lade apostelen Peter hente: ”Han skal tale Ord til dig, hvorved du og hele dit Hus skal blive frelst.” Om Lydia i Filippi står der: ”Og da hun og hele hendes Husstand var blevet døbt; ...” (Ap. 16, 15). Om fangevogteren: ”Og i den selv samme Nattetime tog han dem med sig og vaskede deres Sår; og han selv og alle hans blev straks døbt.” (Ap. 16, 33), (alle de, der var i hans Hus (v. 32).

Om Krispus, synagogeforstanderen, "... kom til Tro på Herren tillige med hele sit Hus; og mange andre af Korinterne, som hørte Ordet, troede og lod sig døbe." (Ap. 18, 8). Paulus taler om sin begrænsede dåbspraksis i Korinth: "Dog, jeg har også døbt Stefanus Hus; ellers ved jeg ikke, om jeg har døbt nogen." (1 Kor. 1, 16). I pastoralbrevene læser vi om Onesiforus hus (2 Tim. 1, 16; 4, 19), der antageligt handlede om det samme som de førnævnte. Fænomenet med omvendelse af "hele husstanden" må have været mere udbredt end egentlig antaget. Nogle forskere fremhæver, at det var vigtigt for opbyggelse af menighederne og et naturligt led i fællesskabet. Det kunne sikkert have været en indlysende procedure for apostlene at integrere hele familier i de første menigheder; på den måde ville de hurtigt stabiliseres og indtage et naturligt organisationsmønster.

Ud fra disse almene overvejelser, og fra de nævnte beskrivelse i Apostlenes Gerninger, opstår to problemer, der må tages i betragtning. Blev små børn i en familie døbt i en husstand og dermed optaget som en helhed i menighederne? Hvad var husfaderens rolle over for dem, der konverterede i hans hus, som tilhørte ham? Spørgsmålet er blevet uendeligt debatteret, og de følgende punkter vil belyse det.

1. Det er usandsynligt, at der ikke befandt sig spædbørn i de husstande, der konverterede til kristendommen; hvis der var nogle til stede, blev de helt sikkert døbt, analogisk med den jødiske omskærelse otte dage efter fødslen, såvel som i de hellenistiske kulturer. Man argumenterer: "Hvem skulle tro, at der i så mange familier ikke ville være et eneste spædbarn, og at hedningerne, som lutrede deres børn i rituelle renselsesbade, ikke også ville lade dem døbe?"
2. Redegørelserne i Apostlenes Gerninger gør det sandsynligt, og Lukas betoner jo også, at *hele* husstande blev døbt. Vi læser om omvendelse, dåb og frelse af "hele dit Hus" (Ap. 11, 14), "alle hans" (Ap. 16, 33) og "hele sit Hus" (Ap. 18, 8). Intet medlem af familien kan derfor være undtaget fra disse dåb.
3. Udtrykket "hus" i jødedommen fik i Det Gamle Testamente en særlig betydning og indikerede ikke kun, at meget små børn var inkluderet sammen med resten af husstanden, men at der hentydedes specielt til dem, hvor det blev brugt. Se fx 1 Mos, 17, 12 f; 23, 27, 2 Mos 12, 27, 30, 1 Sam. 1, 21. Parallelle eksempler finder vi i Det Nye Testamente, se 1 Kor. 1, 16, Ap. 16, 15, 33 f.
4. Selv når der i ekstraordinære tilfælde ikke fandtes børn i de husstande, der omtales i Det Nye Testamente, var princippet at lade sig døbe på en anden tro. Dette ses tydeligt ved dåb af slaver i de nævnte husstande, hvor de så blev optaget i menigheden på grund af deres herres tro. "Et sådant princip ville naturligvis også indbefatte børn, hvor sådanne fandtes." Citat fra C. Anderson Scott, 1. udgave *Dictionary of the Bible*, 1909, s.84.
5. Husets overhoved havde, i antikkens samfund, en betydningsfuld rolle, der gik langt ud over den, vi ser i vor tid, og som må gives den nødvendige anerkendelse. Alle vigtige spørgsmål blev besluttet af ham og var bindende for alle. I religiøse spørgsmål var husstanden en enhed, så hvis husbonden besluttede sig for at gå over til en anden religion, fulgte resten af husstanden uimodsigeligt med. At dette også gjaldt konverteringer i de første menigheder fremgår af fangevogteren i Filippæ, der spørger, hvad han skal gøre for at blive frelst? "De svarede: "Tro på Herren Jesus, så skal du

blive frelst, du og dit Hus.” (Ap. 16, 31). ”... og han selv og alle hans blev straks døbt.” (v. 33), ”... og han frydede sig med hele sit Hus over, at han var kommen til Tro på Gud.” (v. 34).

6. I de første menigheder var dåben et eskatologisk sakramente; det indebar at blive taget ud af denne verden, stå ansigt til ansigt med dommedag og at blive sammenført med den frelste skare, et eskatologisk sejl i den sidste time før den forestående katastrofe. Sådanne omstændigheder, hvor en del af familierne kom med udelukkende på grund af alder, kan måske sammenlignes med, at Lots hustru og døtre blev frelst fra byerne Sodom og Gomorras undergang ene og alene på grund af Lots tro. (1 Mos, 19, 12 f). Men her handler det jo om at blive reddet fra dette liv og ikke ind for evigheden.

På disse grundlag hævdes det, at dåb af hele husstande i de første, kristne menigheder gør det ”så godt som sikkert”, at også børn og spædbørn blev døbt. Det kan dog ikke forbigås, at et anseeligt antal eksegeseer ikke er glade for hele dette optog af tanker, der her er redegjort for. Det er derfor nødvendigt at tage andre overvejelser med i betragtning, før der tages nogen afgørende beslutning.

Da Jeremias i sin bog *Die indertraufe* insisterer på, at alle redegørelser om ”hele Husstanden” nødvendigvis relaterer til alle dens medlemmer uden undtagelse, kunne det se ud til at være en berettiget antagelse. Men har han bemærket, hvad redegørelsen i Apostlenes Gerninger hentyder til, når der står ”hele Husstanden”? Ap. 11, 14 gentager ordet til Kornelius: ”Han skal tale Ord til dig, hvorved du og hele dit Hus skal blive frelst.”

Peter fortsætter, ”Men da jeg begyndte at tale, faldt Helligånden på dem ligesom på os i den første tid.” (Ap. 11, 15) ”... hvem var da jeg, at jeg skulle være i stand til at stå Gud i Vejen?” (v. 17). Hvorefter han befalede, at de skulle døbes. Lad os så gå tilbage til Ap. 10, 44-48, ”... faldt Helligånden på alle dem, som hørte Ordet. Og alle de troende af jødisk Herkomst ... blev ude af sig selv af Undren over, at Helligåndens Gave var blevet udgydt også over Hedningerne; ... thi de hørte dem tale i Tunger og prise Gud. Og han befalede, at de skulle døbes i Jesu Kristi Navn.” Ifølge Jeremias princip skal der ikke herske nogen tvivl om betydningen af denne tekst; *alle* i Kornelius hus hørte Ordet, *alle* modtog Helligånden, *alle* talte i tunger, *alle* blev døbt, spædbørnene, som var nærværende, *hørte* også Ordet, modtog Helligånden, *talte* i tunger og blev så døbt. *Ingen* undtagelse er tilladt!

I episoden med fangevogteren står der: ”Og de talte Herrens Ord til ham samt til alle dem, som var i hans Hus. ... og han selv og alle hans blev straks døbt.” (Ap. 16, 32-33). Altså, *alle og enhver*, som var i huset, hørte Herrens Ord; spædbørnene blev taget ud af deres senge i den selv samme natte time og lyttede til Paulus vidnesbyrd, før de blev døbt; og de glædede sig sammen med alle i huset over faderens tro på Gud, medens de deltog i måltidet med Paulus og Silas (v.34). Dette er den enkle forklaring efter Jeremias princip.

Om Krispus står der: ”Men Synagogeforstanderen, Krispus, kom til tro på Herren tillige med hele sit Hus; og mange andre af korinterne, som hørte Ordet, troede og lod sig døbe.” (Ap. 18, 8). Her er der et markant fremskridt. Ethvert medlem af husstanden troede på Herren, inklusive spædbørnene. Apostlenes Gerninger lærer, at spædbørn har tro. Luther bliver bakket op af ingen mindre end Lukas!

Når jeg skriver sådan, vil jeg citere Paulus: "Så er jeg da blevet en Dåre! I tvang mig dertil. ..." (2 Kor. 12, 11). Men har dette nonsens ikke en vigtig lærdom? Når Lukas skriver disse beretninger, har han ikke spædbørnene i familierne i tankerne. Hans sprog tillader ikke at fremtvinge en sådan påstand. Han har kun almindelige troende i tankerne, og bruger et sprog der kun passer på dem. Misbrug af dette fører til en degradering af den Hellige Skrift.

Det er let for os, som lever i et semikristent samfund, hvor kirken tolereres sideløbende med alle andre institutioner, at glemme, at Jesus ikke forventede en så let tilværelse for sin kirke. Hans kirke var en eskatologisk forsamling, der levede i den sidste tid, det vil sige Israels sidste tid som nation, templets ødelæggelse og jødernes forvisning og adspredelse i hele Romerriget (Mark. 13, 2), dernæst forfølgelse af de kristne under de efterfølgende tidsaldres trængsler, hvor evangeliet prædikedes for alle folkeslagene. (Mark. 13, 10). "Og I skal blive hadet af alle for mit Navn Skyld; men den, som holder ud indtil Enden, han skal frelses." (v. 13). Med enden mente Jesus verdens ende (v. 26 f). Derfor forudså han, at et solidarisk familiesammenhold ikke kunne forventes, når han sagde: "Mener I, at jeg er kommen for at bringe Fred på Jorden? Nej, siger jeg jer, tværtimod Splid. Thi fra nu af skal fem i ét Hus være i Splid indbyrdes, tre mod to, og to mod tre. De skal være i Splid, Fader med Søn og Søn med Fader, Moder med Datter og Datter med Moder, Svigermoder med sin Svigerdatter, og Svigerdatter med sin Svigermoder." (Luk. 12, 51-53). Det må indrømmes, at dette er den modsatte orden af Guds ønske om familiesammenhold, sådan som det fungerede i patriarkernes og de 12 stammefolks, israelitternes, historie. Men det indikerer den katastrofale effekt, som Jesus Kristus budskab, om den kommende dom over verden ville få efter hans død og opstandelse. (Luk. 12, 49 f).

Det er tydeligt, at konfrontation med evangeliet, hvor familieoverhovedet beslutter for resten af familien, og de underkaster sig hans beslutning, er fjernt fra det, Jesus forudså. Hans Ord initierer en splittelse mere radikalt end noget verden hidtil havde kendt. Selve samfundseksistensen er rystet. Den beskriver den tid, som går forud for Jesus andet komme (Mik. 7, 6), "... indtil Hedningernes Tider er til Ende." (Luk. 21, 24).

Dette ligger i skrivende stund stadig ud i fremtiden. Men for de første disciple, og i brevet til "de syv Menigheder i Provinsen Asien" (Åb. 1, 4-9), rådede der allerede omkring år 69 e.Kr. trængsel og forfølgelse for Guds Ord og Jesu vidnesbyrds skyld, der lignede dem, Jesus forudså i de sidste tider før "Hans Genkomst ved Tidernes Ende."

Og der er andre eksempler, som må være blevet overset af entusiasterne for familiesolidariteten i trosspørgsmål. I 1 Kor. 7, 14 belyser Paulus problemet med en kvinde, der er blevet omvendt *uden* sin mand og visa versa. Det faktum, at korinterne blev nødt til at skrive til Paulus om det, viser, at det ikke kun var et lokalt fænomen. Ud over det rette i, at dele liv med en hedning, (som her var den grundlæggende overvejelse), er der ingen tvivl om, at disse omstændigheder bragte vanskeligheder og spændinger i forholdene, hvilket også lå apostelen Peter på sinde i hans brev. (1 Pet. 3, 1-6). I det mindste er det lige til, at de første menigheder erfarede omvendelser af en anden slags end dem med hele husstande, og at forstørre det senere mere op, end hvad der normalt foregik, er at glemme den egentlige situation, som forkyndelsen af evangeliet faktisk forårsagede.

Frem for alt, lad os gå tilbage til Apostlenes Gerninger og se nærmere på beretningen om fangevogteren i Filippi. Her bør det, uden forbehold, indrømmes, at erklæringen, "... "Tro

på Herren Jesus, så skal du blive frelst, du og dit Hus.” (Ap. 16, 31), er blevet misbrugt. Det har ikke været hensigten at lære, at husondens tro var tilstrækkelig til at gælde både hans hustru, børn og slaver. Det betød ikke, som Alford med rette kommenterede, at *hans* tro ville frelse hans husstand, men at *den samme vej var åben for dem, som for ham*: ”Tro og du skal blive frelst; og det samme gælder din Husstand.” Det var derfor, at Herrens ord blev rettet til ”... alle dem, som var i hans Hus.” (Ap. 16, 32), nemlig for at alle måtte høre og alle kunne komme til tro sammen med ham. Det samme skete hos Krispus og hans familie: ”Krispus kom til Tro på Herren tillige med *hele sit Hus*.”; han troede ikke *for* dem, men de delte hans tro *med* ham. Dette er det almindelige mønster i Apostlenes Gerninger: Hvor evangeliet høres og tages imod, fører det til tro, og det giver sig udtryk i handling, ”omvend jer og lad jer døbe.”

Det er ikke mandens vilje, der får hustruen til at tro, ej heller faderens befaling der gør børnene kristne. Kun Guds nåde berører menneskets indre og vækker dem til tro. Men hvor denne tro er virksom, helliges børnene ved den ene eller begge forældres tro (1 Kor. 7, 14). Denne erklæring vil blive godkendt af enhver baptist, der udgår fra evangelierne og Apostlenes Gerningers lærer.

Jesus og Børnene

Efter ikke så fås mening er den ultimative autoritet om barnedåb at finde i evangeliets beretning, hvor Jesus velkommer børn, der bliver bragt til ham, irettesætter dem, der forhindrer dem, og giver børnene sin velsignelse (Mark. 10, 13; Matt. 19, 13-15; Matt 18, 3 f; Luk. 18, 15-17). Man kan ikke tage stilling til disse tekster uden at være bevidst om, hvilken enorm indflydelse traditionen har, og hvor mange, populære, kristne følelsesudtryk der er forbundet med den konventionelle opfattelse af dem, hvor de små børn bæres på arm til Jesus, for at han skulle røre ved dem, og han sagde: ”Lad de små Børn komme til mig, dem må I ikke hindre, thi Guds Rige hører sådanne til.” (Mark. 10, 14). Jesus bruger børnene som *eksempel* på, hvordan *vi* i tro og tillid bør tage imod ham og siger: ”Sandelig siger jeg Eder: den, der ikke tager imod Guds Rige ligesom et lille Barn, han kommer slet ikke ind i det.” (Mark. 10, 15).

Og i Matt. 18, 4 svarer Jesus på spørgsmålet om, hvem der er den største i Himmeriget:

”Den, der altså vil ydmyge sig og blive som dette Barn, han er den største i Himmeriget.”

Barnet er kun et eksempel på, hvordan vi voksne må blive som børn på ny, ellers kommer vi slet ikke ind i Guds rige. Det er med lam som med børn, de er af naturen sky over for fremmede, men den sande hyrde kender sine får, og de kender ham, og fårene kender hans røst. Joh. 10, 5: ”En Fremmed derimod vil de ikke følge, men vil flygte fra ham, fordi de ikke kender den Fremmedes Røst.” Derfor bruger Jesus børnene og fårene som *eksempler* på det at vise ham tro og tillid, som disse børn har gjort, der kom til ham.

Pagt, Omskærelse og Dåb

Det er et meget brugt argument, at det falder naturligt at bruge dåben af spædbørn, som man brugte omskærelsen af drengebørn i Den Gamle Pagt. Peters erklæring på pinsedagen ses som en bekræftelse på denne opfattelse. Ap. 2, 39: "Thi jer gælder Forjættelsen, jer og jeres Børn og alle dem, som er langt borte, så mange som Herren vor Gud vil kalde." Princippet med at indlemme børn sammen med deres forældre i Den Nye Pagt, som man gjorde det i Den Gamle Pagt, *mener* man er, hvad apostelen Peter hentyder til.

En af vanskelighederne, ved at komme denne opfattelse til livs, er, at associationen er besnærende; og halve sandheder er som bekendt sværere at gøre op med end hele løgne. Men det er forvanskningen af den bibelske bevisførelse, der gør denne tolkning uacceptabel. Forfatterne af denne skolastiks hovedsagelige fejltagelse ligger i den ensidige betoning af den elementære harmoni i pagten. Evangeliet og kirken i begge dispensationer, og deres *ignorering* af de tilsvarende elementer af diskontinuitet, elementer som i virkeligheden ofte tager opmærksomheden fra forfatterne til Det Nye Testaments enighed væk, er overvældende. Folket i Den Nye Pagt er ikke længere kun jøder, men hele Kristi legeme, hvorved alle distinktioner forsvinder. Og hvordan optages man i Den Nye Pagt og bliver arvinger til forjættelsen? Svaret er utvetydigt: Ved dåb og tro. Derfor siger Paulus også om omskærelsen, som hører Den Gamle Pagt til: "Thi hverken Omskærelse eller Forhud betyder noget, men Nyskabelse." (Gal. 6, 15).

Hvad er så relationen mellem omskærelsen og dåben? Der er intet utvetydigt svar på dette spørgsmål i Det Nye Testamente. Apostelmødet i Jerusalem blev nødt til at tage stilling til, om både omskærelse og dåb skulle praktiseres over for de omvendte af græsk og anden hedensk byrd. De farisæiske kristne ønskede at gøre begge obligatoriske, som jøderne gjorde, når hedninger blev proselytter til jødedommen. At hele menigheden i Jerusalem, og ikke kun eksfarisæerne, var indbyrdes enige ses af den rapport, som Jakob gav Paulus: Mange tusind jøder havde sluttet sig til menigheden og havde hørt, at Paulus lærte jøderne i diasporaen ikke at omskære deres børn og at holde loven; dette var at krænke dem, og Jakob rådede Paulus til at lade sig rense sammen med de andre: "Vi har her fire Mænd, der har et Løfte på sig. Tag dem med dig og rens dig sammen med dem, ... så vil alle forstå, at det, der har hørt om dig, ikke har noget på sig, men at du også selv vandrer således, at du holder Loven." (Ap. 21, 23-24).

I et miljø, hvor omskærelse var så rodfæstet, var der ingen mulighed for, at dåb kunne anses som fyldestgørende, eller at de to ritualer havde den samme betydning. Ej heller var der nogen mulighed for, at de kristne skulle anse omskærelsen for "hjertets omskærelse" (Rom. 2, 29), for i så fald til hvad nytte var så dåben? Hvis omskærelsen for dem betød "tegnet på tilgivelse af synder, retfærdiggørelse til sindets fornyelse, helligelse ved Guds nådegaver, at tage imod løftet om evigt liv ved Jesus Kristus", så var dåben i Jesu navn overflødig, eller af mindre betydning, hvis de omskårne allerede havde modtaget alt det, som dåben indebar.

Dette er vigtigt, for i Jerusalems menighed ser vi en gruppe kristne, der forevige den jødiske forståelse af omskærelsen, men deres synspunkt havde intet tilfælles med den tolkning, som reformatorerne udlagde. At ligestille omskærelsen i Den Gamle Pagt med dåben i Den Nye Pagt betyder to ting: Den ophøjer omskærelse til så betydningsfulde højder, som den ikke en gang havde i det gamle Israel, selv ikke da man var kommet til tro på Kristus, og det nedvurderer kraften og det unikke i Det Nye Testaments troshandling, som er forankret i korset og Jesu Krist opstandelse.

På dette tidspunkt burde det stå klart, at "hjertets omskærelse" er noget andet end omskærelsesritualet. Det blev senere udført på ethvert drengebarn i Israel, som et fysisk tegn på at tilhøre pagtsfolket, og havde ingen relation til moralsk nytænkning. Den profetiske kaldelse, til at lade "hjertet omskære", er en opfordring til trosvækkelse i Den Gamle Pagt og overholdelse af Loven: "Og Herren din Gud vil omskære dit Hjerte og dit Afkoms Hjerte, så du elsker Herren din Gud af hele dit Hjerte og hele din Sjæl, for at du må leve. Da skal du omvende dig og adlyde Herren din Guds Røst og handle efter alle hans Bud, som jeg i Dag pålægger dig." (5 Mos. 30, 6, 8). Beskæftigelsen med omskærelsen, som et billede på Kristi forsonende død, skyldes kontroversen med kolossensiske afvigere, hvor de var blevet overtalt til at lade sig omskære efter den jødiske skik, hvorved Paulus argumenterer: "I ham (Kristus) er i også blevet omskåret med en Omskærelse, ... det vil sige Kristus-Omskærelsen, idet i blev begravet med ham i Dåben, ..." (Kol. 2, 11-12). Derfor behøvede de ikke en omskærelse, der udførtes med hænder, men at aflægge det kødelige legeme.

At der i Den Nye Pagt mangler et indledende ritual for børn af kristne forældre, får nogle til at føle sig i et underleje i forhold til børn under Den Gamle Pagt; men kun under forudsætning af, at man affærdiger Det Nye Testamente lære, der vidner om det modsatte. Paulus skærer lige igennem begreberne *omskåren* og *uomskåren*: "ej heller er de alle sammen Børn, fordi de er Abrahams Afkom, ... Det vil sige, det er ikke de kødelige Børn, der er Guds Børn, men det er kun de Børn, som er født i kraft af Forjættelsen, der regnes for Afkom." (Rom. 9, 7-8). Det vil sige Kristi medarvinger til Guds rige i Den Nye Pagt. (Hebr. 9, 15). Derfor viser Paulus, at "Kødets Børn" ikke automatisk er medarvinger, selv om de er omskårne. Dette ses af, at Abrahams første barn Ismael, der blev omskåret, ifølge Rom 9, 7; Gal. 4, 30 ikke blev regnet som medarving til forjættelsen. Tværtimod betoner Paulus, at børn af kristne forældre står i et specielt forhold til Gud og hans folk. Således fremgår det af 1 Kor. 7, 14, hvor de *udøbte* børn beskrives som "hellige". Sådanne børn vokser op under kristne kår i tro og bøn i hjemmet og i menigheden og er under konstant undervisning af Guds Ord. De er til hver en tid de mest privilegerede børn under himmelske vingers skygge, i åndelig tilvækst midt iblandt Guds folks vejledning til frelse og medarvinger til Guds rige. At blive født i en kristen familie er et ubetaleligt privilegium, men det er i sig selv ikke en garanti for at arve, hvad der er dem forjættet. Selv i kristne familier er det ikke altid alle medlemmer, der er troende og lader sig døbe, lige så lidt som, Gud ske Lov, det ikke er alle børn, der fødes i ikke troende familier, der går fortabt, thi med Jesus egne ord: "Thi Menneskesønnen er kommen for at opsøge og frelse det fortabte." (Luk. 19, 10). For kaldelse og udvælgelse skærer lige igennem forskelle skabt af kirkelige institutioner. Problemet med barnet der dør, før det når en alder af eget ansvar, har ingen relevans i denne sammenhæng. Kun en ond lære, der påstås at komme fra Gud, placerer dem blandt de fortabte eller i limbo, det vil sige i helvedets forgård, og heldigvis er Herren himmelens og jordens skaber, og Guds søn, ved hvem alt blev skabt, er ikke bundet af menneskelige påfund og uvidenhed. "Hvorfor fnyser Hedninger, hvi pønser Folkefærd på, hvad fåfængt er? ... Han, som troner i Himlen, ler, ..." (Sl. 2, 1, 4; Ap. 4, 11-26).

Jesus alvorlige formaning, til dem der fører lærdomme, som kun er menneskebud, lyder:

"og I sætter således Guds Ord ud af Kraft ved jeres Overlevering, som I har lært Folk; og meget andet af den slags gør I."

Mark. 7, 13

Forfatteren til bogen afslutter nogle afsnit med forslag om at genindføre den urgamle dåbspraksis, en omvendelses- og bekendelsesdåb, således som apostelen Peter formanede dem, som spurgte:

”... ”Brødre! hvad skal vi gøre?” Peter sagde til dem: ”Omvend jer og lad jer døbe hver især i Jesu Kristi Navn til jeres Synders Forladelse, så skal I få Helligånden som Gave. Thi jer gælder Forjættelsen, jer og jeres Børn og alle dem, som er langt borte, så mange som Herren vor Gud vil kalde.”

Ap. 2, 37-39